

EFOP-2.2.0-16-2016- 000008

Pszichiátriai és addiktológiai gondozóhálózat fejlesztése

KITEKINTÉS A PSZICHIÁTRIAI GONDOZÁS MÚLTJÁRA

Orvosi továbbképzés tananyaga

Szerző:

DR. HARANGOZÓ JUDIT

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

NÉZŐPONTOK ÉS ÁLLÁSPONTOK A TÖRTÉNELEMBEN

	Vallási	Rendészeti	Gyógyító
Őskor	+++	+	+
Ókor	++	+	++
Középkor	++	++	+
Modern kor eleje	+	+++	+
A XIX. Század második felétől	+	++	++
A XX: század második felétől	+	+	+++

AZ „ŐSKÖZÖSSÉGI” PSZICHIÁTRIA ÉS AMIT TANULHATUNK ÁLTALA...

Az ősi társadalmakban találkozunk a mentális problémákkal élőknel kegyetlen bánásmóddal

DE.....

Ritka a kiközösítés, az érintetteket a közösség elfogadja.

A természeti népek gyógy módjai néha hatásosak, és a hang- halló embereket gyakran spirituális erővel rendelkezőknek tekintik.

AMIT MÉG TANULHATUNK AZ ŐSIBB TÁRSADALMAKTÓL...

- Kutatások szerint a mai korban a szkizofrénia kórlefolyása jobb a fejlődő országokban a fejlett országokhoz képest.¹
- A hanghallások tartalma jobb Afrikában és Indiában, mint New Yorkban.²
- Mindezt kapcsolatba hozzák a fejlődő világban mutatkozó kisebb stigmával és nagyobb társadalmi integrációval.

(1) **WHO.** *Report of the International Pilot Study of Schizophrenia, Volume I.* Geneva, Switzerland: World Health Organization; 1973.,

(2) **T. M. Luhrmann, R. Padmavati, H. Tharoor, A. Osei:** *Differences in voice-hearing experiences of people with psychosis in the USA, India and Ghana: interview-based study.* *The British Journal of Psychiatry* Jun 2014, *bjp.bp.113.139048;*

AMIT TANULHATUNK AZ ŐSI TÁRSADALMAKTÓL

Nekünk is az érintettek erősségeiből kell kiindulnunk, fontos kezelni a szakemberekben is gyakori, túlzottan medikális és stigmatizáló, a „hibákra” alapozott szemléletet.

A KÖZÉPKORI „MEGOLDÁSOK”

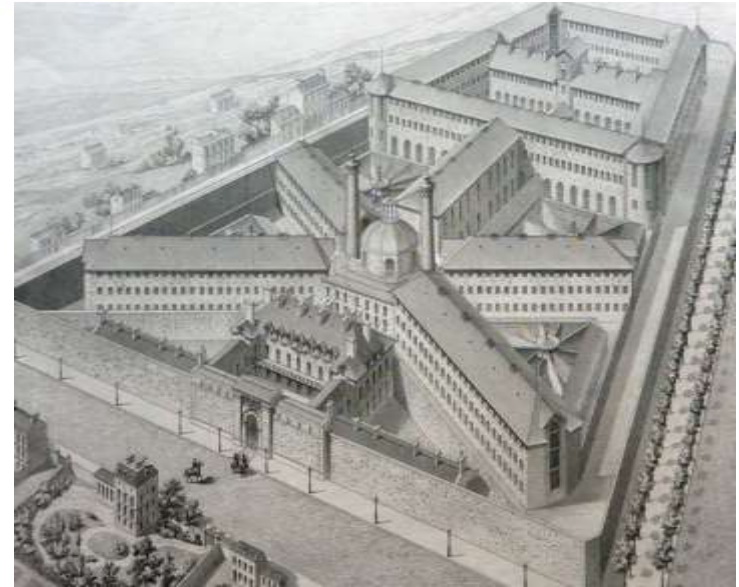
- A mentális problémákkal élőkkel való bánásmódot gyakran a „deviancia-kontroll” vezérelte:
 - kizárás a városkapun kívül;
 - bolondok hajója;

- Barbár gyógyítási ötletek:
 - fej-trepanálás

A MODERN KORBAN

- Intézményesülés: a „dologház”
- Az orvosi ellátás fokozatos dominanciája, ezen belül azonban kínzások és elzárás

A HUMANIZMUS (ÉPP CSAK) FELDERENG

A felvilágosodás és a francia forradalom értékei nyomán volt, akinek eszébe jutott: talán jobban lehetne gyógyítani, ha nem lenne olyan kegyetlen a bánásmód.

A francia Pinel - egyes források szerint inkább a vele dolgozó ápoló, akinek korábbi saját tapasztalata volt a dologházzról, mondhatnánk sorstárs segítő volt -, levette a betegek láncait.

AZ INTÉZMÉNY, MINT MENEDÉK

A magyar pszichiátria büszke lehet arra, hogy Moravcsik Ernő már az 1910-es években hangsúlyozta, hogy a nyugalom, a stresszmentesség gyógyító hatású. Megjelentek olyan szanatóriumok, asylumok a XIX. század második felétől, amelyek menedéket kívántak adni a betegeknek.

A nagyszebeni tébolyda, vagy a Lipótmező a fizetőképes betegek számára jóléti szolgáltatásokat, sportolást, természetközelséget, munkaterápiát stb. nyújtott. Volt szalon, zongora, billiárdasztal.

A TÁRSADALMI FORRADALMAK EGY-EGY LÉPCSŐT JELENTENEK AZ EMBERSÉGES MEGKÖZELÍTÉS FELÉ

A francia forradalom nyomán

- némi emberség az intézményekben
- családi ápolási telepek – a közösségi ellátás kezdete

A XX. SZÁZADTÓL MÉG...

- „Idegszanatóriumok” – magánbetegeknek
pl. Ady Endrét és József Attilát is ilyenekben
kezelték
- A pszichiátriai gondozás megteremtése
Fabinyi Rudolf az 1920-as évektől

Magyarország élen járt a nem intézményes megoldások létrehozásában (nem volt elég pénz a nagy intézményekre).

DE: A DIKTATÚRÁK ÉRINTETTÉK A PSZICHIÁTRIÁT

- A fasizmus alatt a mentális betegeket szisztematikusan megölték – a pszichiáterek közreműködésével Németországban, Olaszországból is deportáltak sokakat oda.

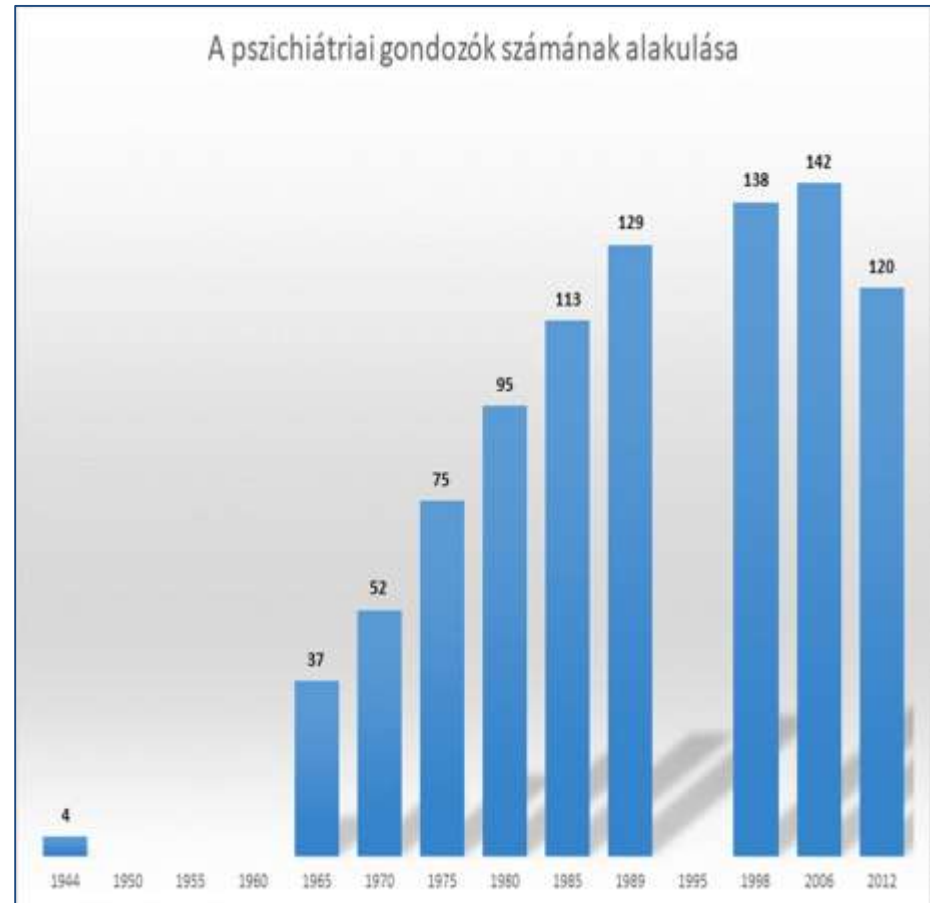
- A politikai pszichiátria a Szovjetunióban a politikai ellenzékét zárt osztályokon tette ki kínzásnak. A szocialista országokban is erős politikai kontroll volt a pszichiátria „felett”.

A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN...

- A családi ápolás megszüntetése
- Központosítás:
 - újra „dologház” jellegű intézmények az 1940-es évek végén,
 - majd fokozatosan pszichiátriai szociális otthonok, sokszor távol a lakóhelytől.
- Nálunk is megjelentek a pszichiátriai gyógyszerek, amik gyökeres változást teremtettek.
- A betegek, akik a Lipótmezőn laktak, tömegesen hazamentek, a lakóosztályokból akut osztályok lettek (mert azért sokan vissza is estek).

1950 UTÁN

A pszichiátriai gondozóhálózat fejlesztése, majd országossá válása

A HATVANAS ÉVEK TÁRSADALMI FORRADALMAI NYOMÁN...

1. Nagyobb humanizmus, emancipáció;
2. Antipszichiátria, szociálpszichiátria erősödése
3. Terápiás közösségek kialakulása Magyarországon is, ahol a betegekkel szimmetrikus kapcsolat, a pszichoszociális hatások tudatosítása (szociálpszichiátriai szemlélet, nyitottság az antipszichiátriai kritikára), komplex segítség, a gyógyító közösség működtetése volt jellemző.
4. Alternatív modellek, pl. a *Soteria modell* ¹

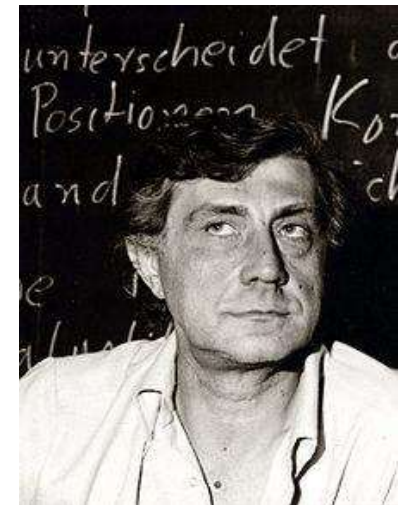

(1) Mosher, 2004., Calton és mtsai, 2008

A 50-ES ÉVEKTŐL OLASZORSZÁGBAN ELINDUL A KÖZÖSSÉGI PSZICHIÁTRIA

➤ *Az olasz pszichiátria közösségi ellátási forradalma*

- Alapvetően emancipációs jellegű, a szabadság, egyenlőség, testvériség elveit követő, társadalmi indíttatású reform volt, amely ma is jól működik.¹
- A trieszti WHO központban minimális akut ellátással (6 ágy 1.2 millió lakosra + sürgősségi osztály) közösségi alapon oldják meg a lakosság kezelését, méghozzá erőszakmentesen.

(1) *Basaglia F. 1964, Palermo G.B. ,1991*

A 80-AS ÉVEKTŐL A KÖZÖSSÉGI PSZICHIÁTRIA DOMINÁNSSÁ VÁLIK A FEJLETT ORSZÁGOKBAN

- Az USA-ban létrejön az orvosi kutatási modellben is helyt álló, bizonyítékokon alapuló elfogadott modell: az *Asszertív közösségi kezelés*¹
- A betegjogok tiltják a kirekesztést, diszkriminációt.
- A fenntartható fejlődés elvei a társadalomra is kiterjeszhetőek: mássága miatt senkit ne zárjanak ki, ne különböztessenek meg. A társadalom számára értéket jelentenek a mássággal élők, integrálni kell őket.²

(1) Stein, LI. És Test, MA, 1980

(2) WHO, 2018

KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN – I.

- A mentális problémával élők ellátásának színvonala világszerte kívánnivalókat hagy maga után. A közösségi pszichiátria nem eléggé valósul meg, és ahol igen, ott sem mindig hatékony.
- A társadalmi kontroll, kirekesztés, stigma, diszkrimináció még mindig gyakori, gyakoribb az intézményi kiszolgáltatottság környezetében. ([WHO, 2003](#))

KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN – II.

- Az ENSZ fogyatékos jogokkal foglalkozó ajánlása, amelyet Magyarország is ratifikált, teljes egészében tiltja az akarat elleni gyógykezelést. Ezt azonban rendszerszerűen egyedül Olaszország egyes részein tudják megcsinálni, ahol ennek 50 éves hagyománya van már.
- Az újabb kutatások (gén-környezet kölcsönhatás, stressz- és traumakutatások) megerősítik az erőszakmentes, a környezeti tényezőkkel egyenrangúan foglalkozó, felépülés-szemléletű, traumamunkát is felajánló ellátás szerepét, amely fényévekre van az egyszerű biomedikális gyakorlattól.

KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN – III.

A pszichiátria számos alappillére megroggyant:

1. A diagnosztika validitása;
2. A biomedikális hagyomány;
3. A gyógyszerek hatásosságára és mellékhatásaira vonatkozó kutatások;
4. Egyes kábítószeres szerepéről;
5. A táplálkozás és testmozgás szerepéről;

KÖVETKEZTETÉS

1. A pszichiátriára minden időben hatással voltak a társadalmi elvárások és „rendészeti megoldások”. Fontos ennek tudatosítása és a humanista hagyományhoz való kapcsolódás.
2. A pszichiátriai ellátás megújulásának több területen, több dimenzióban kell megvalósulnia.
3. A pszichiátriai gondozás hagyományos magyar modellje a közösségi ellátás egyik jó gyakorlata, amely a pszichiátria humanista hagyományait követi – egy HUMANISTA HUNGARIKUM.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE